

VÝKON SAMOSTATNÉ VÝDĚLEČNÉ ČINNOSTI A STAROBNÍ DŮCHOD

RENATA DOSKOČILOVÁ

Pobírání důchodu je dle § 9 odst. 6 zákona o důchodovém pojištění důvodem pro to, aby byla samostatná výdělečná činnost (dále jen „SVČ“) považována za vedlejší činnost. Osoba samostatně výdělečně činná (dále jen „OSVČ“), které byl přiznán starobní důchod nebo předčasný starobní důchod, je plátcem pojistného pouze v případě, že její příjmy po odpočtu výdajů, resp. daňový základ za kalendářní rok dosáhne zákonem stanoveného limitu (viz níže).

SVČ je považována za vedlejší v těch kalendářních měsících, kdy alespoň po část kalendářního měsíce bude současně trvat důvod pro výkon vedlejší SVČ a výkon činnosti samé. Důvod pro výkon vedlejší SVČ však musí OSVČ oznámit správě sociálního zabezpečení nejpozději na Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ za kalendářní rok (dále jen „Přehled“), za který chce být považována za OSVČ vykonávající vedlejší SVČ. Zde musí vyznačit, že vykonávala v daném roce v konkrétních měsících vedlejší činnost. V opačném případě by byla činnost považována za hlavní.

Doložit tuto skutečnost je OSVČ povinná pouze v případě, že je důchod přiznán jinou institucí než Českou správnou sociálního zabezpečení (ČSSZ), tzn. Ministerstvem vnitra, Ministerstvem spravedlnosti nebo Ministerstvem obrany, a také jestliže je důchod přiznán, resp. vyplácen podle právních předpisů státu, s nímž má ČR uzavřenu mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení nebo státu aplikujícího koordinační nařízení.

DŮCHODCE ZAČÍNÁ PODNIKAT

Pokud zahájí SVČ poživatel důchodu, oznámí příslušné správě sociálního zabezpečení den zahájení SVČ na předepsaném tiskopisu včetně důvodu pro posouzení SVČ jako vedlejší. V roce zahájení činnosti nevzniká povinnost platit zálohy na pojistné na důchodové pojištění. Případná povinnost doplatit pojistné je stanovena až na základě podaného Přehledu a pouze v případě, že daňový základ ze SVČ za posuzovaný rok dosáhne výše zakládající povinnou účast na důchodovém pojištění.

Byla-li však SVČ v předchozím kalendářním roce vykonávána a příjmy po odpočtu výdajů, resp. daňový základ dosáhl rozhodné částky, která založila účast na pojištění, je poživatel starobního důchodu povinen platit zálohy na pojistné i v období výkonu vedlejší činnosti z důvodu přiznání důchodu.

Rozhodná částka zakládající účast na důchodovém pojištění:

Pro rok 2017 je stanovena rozhodná částka ve výši **67 756 Kč**, s odečtem částky **5 647 Kč** za každý kalendářní měsíc, ve kterém nebyla vedlejší SVČ vykonávána. V případě dosažení rozhodné částky je OSVČ povinná uhradit pojistné za kalendářní rok, za který podala Přehled, a dále od měsíce, ve kterém Přehled podala, platit i zálohy na pojistné.

PŘÍKLADY VÝPOČTU ROZHODNÉ ČÁSTKY

Vedlejší SVČ byla vykonávána 6 měsíců, tzn. roční rozhodná částka 67 756 Kč – (6 x 5 647 Kč) = 33 874 Kč (rozhodná částka za 6 měsíců výkonu vedlejší SVČ).

Pro 1 měsíc výkonu vedlejší SVČ je rozhodná částka 5 639 Kč [67 756 Kč – (11 x 5 647 Kč)], tzn. při výpočtu musí být vždy od roční rozhodné částky odečítán násobek měsíčního příjmu (5 647 Kč) a počtu měsíců, ve kterých nebyla vykonávána SVČ.

Byla-li v kalendářním roce vykonávána hlavní i vedlejší činnost, stanoví se příjem z vedlejší činnosti tak, že se příjem, dosažený v kalendářním roce, vydělí počtem kalendářních měsíců, v nichž byla vykonávána samostatná výdělečná činnost, a výsledná částka se vynásobí počtem měsíců výkonu vedlejší činnosti.

SVČ byla vykonávána 6 měsíců jako hlavní a 6 měsíců jako vedlejší (z toho po celý jeden měsíc v době výkonu vedlejší SVČ byla pobírána dávka z nemocenského pojištění OSVČ, tzn. že v tomto měsíci nebyla SVČ vykonávána).

Daňový základ OSVČ činí 62 150 Kč. Daňový základ z vedlejší SVČ tedy činí [62 150 Kč : 11 (počet měsíců výkonu SVČ)] x 5 (počet měsíců výkonu vedlejší SVČ) = 28 250 Kč.

Rozhodná částka za 5 měsíců vedlejší činnosti činí 28 227 Kč [67 756 – (5 647 x 7)]. Dochází tedy ke vzniku účasti na důchodovém pojištění, neboť OSVČ měla daňový základ za 5 měsíců výkonu vedlejší SVČ 28 250 Kč, což je vyšší částka než 28 227 Kč.

ZHODNOTÍ SE DNY VÝKONU ČINNOSTI PO VZNIKU NÁROKU NA STAROBNÍ DŮCHOD?

Ano a o zvýšení je třeba písemně požádat.

Za výkon výdělečné činnosti se pro účely zvýšení procentní výměry starobního důchodu považuje doba, kdy byla OSVČ účastna důchodového pojištění (lze ji tedy stanovit vždy až po podání Přehledu). Za dobu pojištění se však nepovažují doby uvedené v § 16 odst. 4 větě druhé písm. a) zákona o důchodovém pojištění, tj. např. doba trvání dočasné pracovní neschopnosti.

Pokud je vykonávána **výdělečná činnost po vzniku nároku na starobní důchod**, zvyšuje se procentní výměra důchodu následovně:

- nepobírá-li OSVČ přiznaný starobní důchod nebo invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, zvyšuje se procentní výměra za každých 90 kalendářních dnů této činnosti o 1,5 % výpočtového základu. Doba kratší 90 kalendářních dnů, která nebyla zhodnocena, se přičte k době pojištění získané do vzniku nároku na důchod, pokud se tak získá celý rok pojištění, a to v rozsahu potřebném pro toto přičtení;
- pobírá-li OSVČ starobní důchod ve výši poloviny, zvyšuje se za dobu po 31. prosinci 2009 procentní výměra důchodu za každých 180 kalendářních dnů výkonu výdělečné činnosti o 1,5 % výpočtového základu;
- pobírá-li OSVČ starobní důchod v plné výši, zvyšuje se za dobu po 31. prosinci 2009 procentní výměra důchodu za každých 360 kalendářních dnů o 0,4 % výpočtového základu. Tento způsob zhodnocení výkonu výdělečné činnosti je nejvíce využíván.

Pokud OSVČ pobírá **předčasný starobní důchod** (dle § 31 zákona o důchodovém pojištění), **musí vykonávat činnost jen v takovém rozsahu, který nezakládá účast na důchodovém pojištění** (tzn. její daňový základ nebo příjmy po odpočtu výdajů nesmí dosáhnout rozhodné částky)! Rozhodná částka pro povinnou účast na pojištění se přitom každoročně mění. Dosažení této částky se pak sleduje **od kalendářního roku, ve kterém byl předčasný starobní důchod přiznán, až do kalendářního roku, ve kterém OSVČ dovrší důchodový věk.**

PŮZOR: V případě dosažení částky zakládající povinnou účast na důchodovém pojištění zanikne nárok na výplatu předčasného starobního důchodu a neoprávněně vyplacené splátky důchodu budou vymahatelným přeplatkem! Doba SVČ, za kterou nenáležel předčasný starobní důchod, pozitivně ovlivní jeho výši, neboť se o ni zkrátí doba, o kterou byla snížena procentní výměra důchodu z důvodu jeho předčasnosti. Účast na pojištění musí však trvat alespoň 90 kalendářních dnů, o které byl tento důchod v předchozím výpočtu krácen. O přepočtení důchodu je třeba písemně požádat, žádost lze podat na příslušné správě sociálního zabezpečení.

Po dosažení důchodového věku může poživatel předčasného starobního důchodu vykonávat SVČ bez omezení.

NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ

Od 1. ledna 2014 může být OSVČ vykonávající vedlejší SVČ účastna nemocenského pojištění (dále jen „NP“), které je dobrovolné, aniž by byla povinna platit zálohy na pojistné či pojistné na důchodové pojištění. OSVČ se může sama rozhodnout, zda se k tomuto pojištění přihlásí. Účast na něm vzniká podáním přihlášky na předepsaném tiskopisu a to dnem, který je uveden v přihlášce, nejdříve však dnem, ve kterém byla přihláška podána.

Platby na NP se platí zvláště na jiné číslo účtu než zálohy na důchodové pojištění. Pokud není platba pojistného uhrazena včas nebo je uhrazena v nižší částce než minimální, dochází k zániku účasti na NP prvním dnem kalendářního měsíce, za který nebylo ve stanovené lhůtě zapláceno pojistné. Pojistné na NP je splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce, přičemž za datum platby se považuje den připsání platby na účet příslušné správy sociálního zabezpečení. Pokud OSVČ onemocněla a dočasná pracovní neschopnost trvala **celý** kalendářní měsíc, nevzniká jí povinnost hradit zálohu na důchodové pojištění ani platbu na nemocenské pojištění za tento kalendářní měsíc.

Nárok na nemocenské upravuje zákon o nemocenském pojištění. Nemocenské se poživateli starobního důchodu vyplácí po dobu nejvýše 70 kalendářních dnů (myšleno dnů, ve kterých trvá nárok na výplatu dávky, tj. od 15. dne pracovní neschopnosti). Při více pracovních neschopnostech v jednom kalendářním roce se celkem vyplácí dávky za 70 kalendářních dnů. Výplata však trvá nejdéle do dne, jímž skončila doba účasti na NP a to dle ustanovení § 28 zákona o nemocenském pojištění, tzn. pokud bude dočasná pracovní neschopnost ukončena k 30. srpnu 2017, je třeba uhradit platbu na NP za srpen 2017 v plné výši, byť se jedná jen o jeden den, neboť dočasná pracovní neschopnost netrvala celý kalendářní měsíc; v případě neuhrazení platby dojde k zániku NP k datu 31. července 2017 a od tohoto data zaniká i nárok na dávku z NP. Byla-li již nemocenská dávka vyplacena, stává se přeplatkem.

Minimální a maximální měsíční vyměřovací základ OSVČ pro pojistné na NP, stanovené z Přehledu nebo při zahájení SVČ, je upraven ustanovením § 5b odst. 3 zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

V případě nulového vyměřovacího základu z naposledy podaného Přehledu je vyměřovacím základem pro pojistné na NP 5 000 Kč, pojistné činí 2,3 %, tedy 115 Kč; nemůže být stanoveno vyšší.

Zaplatí-li OSVČ za některý měsíc vyšší pojistné, než odpovídá jejímu maximálnímu měsíčnímu základu, vzniká přeplatek, který bude vyčíslen po skončení kalendářního roku, v němž přeplatek vznikl, nejpozději do 30 dnů po podání Přehledu za tento rok.

Autorka článku pracuje jako metodik sociálního pojištění OSVČ v ČSSZ.

FIRMY ŘEŠÍ NEDOSTATEK PRACOVNÍKŮ BRIGÁDAMI

Podle údajů personální agentury Grafton Recruitment začali zaměstnavatelé s počátkem května ve většině regionů ČR nabízet brigádnické pozice na letní měsíce. Již nyní je jasné, že nabídka brigád letos vzroste meziročně o desítky procent. Zaměstnavatelé se touto formou snaží řešit nedostatek pracovních sil i vybírání dovolených. Získat chtějí především plnoleté studenty a rodiče na rodičovské dovolené.

Výrobní firmy, obchodníci, logistická centra či centra podnikových služeb – ve všech těchto oborech hledají brigádníky na léto. Situaci komplikuje velmi nízká nezaměstnanost, která způsobila pokles počtu zájemců o letní brigády a sezónní práce. „Firmy z tohoto důvodu začaly s náborem dříve než v předchozích letech a svou nabídku brigád uzpůsobují různým skupinám – studenti tak mohou získat intenzivní brigádu, aby si za léto stihli vydělat i něco užít, matky na mateřské dovolené zase práci na pár hodin denně, aby vedle ní zvládly i péči o děti,“ vysvětluje Jonathan Hill, ředitel Grafton Recruitment s tím, že největší zájem mají studenti o práci v administrativě, manuální práci příliš nevyhledávají, a to i přesto, že ohodnocení obou typů brigád se příliš neliší.

Rozdíly lze však pozorovat napříč regiony. Například na Ostravsku si brigádník vydělá za hodinu 80–110 Kč, v Brně 90–120 Kč, na Olomoucku dokonce 100–120 Kč, na Zlínsku 75–100 Kč, v Jihlavě 110–130 Kč, v Ústí nad Labem 70–120 Kč a v Praze 100–120 Kč, ovšem v případě brigád s nutností znalosti cizích jazyků lze nalézt i vyšší nabídky.

Kromě studentů či rodičů na rodičovské dovolené se o brigády letos více zajímají i lidé, kteří zaměstnání mají, ale chtějí si touto formou přivydělat. V některých firmách, zejména ve výrobě, lze přitom dosáhnout na hodinovou mzdu srovnatelnou se mzdou kmenových zaměstnanců.

Největší nárůst brigádnických míst očekává Grafton Recruitment v Brně, v Jihlavě a ve Zlínském kraji.